Szakonyi Károly
Vallomás

Egy nemzet addig létezik, amig megőrzi anyanyelvét. Tudunk különböző okok miatt elsorvadt vagy eltűnt nyelvekről, ez a veszély elsősorban a kis népeket fenyegetheti. Hubay Miklósnak van egy megrendítő drámája, az *Elnémulás*, melynek megírását az észak-olaszországi Trieszt–Velence–Udine háromszögben lévő Friuli tartományban élők, a friuli nyelvet beszélők támogatták. Meghívták a mestert, és addig el sem engedték, amíg meg nem írta nyelvük, illetve a kisebbségben élők nyelvének sorsáról a szomorú rekviemet. Ezt a nyelvet – Hubay közlése szerint – ötvenkétezren beszélik, *de leginkább otthon*. A darabban már csak egy, a megszállók által halálra ítélt asszony beszéli népe nyelvét, akitől a siralomházban őt felkereső „janicsár" pap, aki ismeri az asszony nyelvét, az éjszaka folyamán igyekszik bővíteni tudását, hogy „konzerválja" népük veszendő szavait. Hubay a kis népek nyelvének sorsáért aggódik ebben a szép drámájában.

A magyar nyelv sok elviselt veszély ellenére él, azt hiszem, van olyan erős, hogy minden nyelvi támadást kibírjon. Ezért aztán, s ebben hiszek, nem fog kipusztulni. Van olyan „élelmes", hogy ami elérkezik hozzá, azt magába szippantsa, átalakítsa. Ami erre alkalmatlan, azt csakhamar kiveti. Sokféle hatás éri, a kor technikai fejlődése, a hazánkba letelepedő népek behozott kifejezései, az idegen nyelvek határtalansága révén. Az új szavak-fogalmak igen kis ideig okoznak értetlenséget, hamarosan „magyarulnak", de legalábbis megszokott és ezáltal érthető fogalommá válnak. Ha csak Pestet vesszük vizsgálat alá, láthatjuk, hogy nem is olyan régen még a német és a jiddis keveredett a város nyelvébe, tiszta magyarsággal talán csak a hortobágyi pásztorok beszéltek, vagy a hegyi népek, az elszigetelt falvak lakói. A vegyes pesti nyelv beszivárgott a szépirodalomba is, a múlt század regényei, színdarabjai ma már magyarázatra szoruló kifejezéseket tartalmaznak, gondoljunk csak Szép Ernőre vagy Szomoryra, netán Molnár Ferencre, anyanyelv dolgában nem voltak olyan szigorúak, mint Kosztolányi, de azért szép és eleven az ő nyelvük is.

Mindannyian tudjuk, mennyit változott száz évek során a nyelvünk. A tanárok arról panaszkodnak, hogy a diákok nemigen értik Jókai, Mikszáth vagy Gárdonyi nyelvét. Gárdonyiét! – uram bocsá'! –, aki a legszabatosabb szépírónk volt célratörő, rövid mondataival! De nem olvasnak Móriczot sem. Ezért aztán felütötte fejét egy ostobaság: átírni

mai nyelvre a klasszikusokat! Arra hivatkoznak, hogy pl. a 19. század francia, angol stb. íróit mai fordításban megkapva közel érezhetik magukhoz a fiatal olvasók. Vagy például a legfrissebb Shakespeare-, Molière-fordítások nyelve is teljes mértékig mai. Rendben van, ma végzett fordítást nem is lehet múlt századbeli stílusba tenni, de magyar írókat, mégpedig a közelmúltból miért kellene modernizálni? Olyan ez, mintha átfestenénk Munkácsy, Rippl-Rónai vagy Bernáth Aurél képeit! Képtelenség!

(...) Anyanyelvem a magyar, a munkám eszköze. Csakis az anyanyelvemen tudom létrehozni műveimet. Szeretem gazdagságát, játékosságát, s mindazt a szellemi kincset, ami ezen a nyelven létrejött. És szeretek megméretni Arany János gyönyörűséges nyelvével.

Vallomások – Harminchárom jeles magyar kortársunk gondolatai anyanyelvünkről
Tinta Könyvkiadó, 2009.